

אלי ביקר במקום שלוש פעמים במסגרת פעילותו בהנהלת התנועות הציונית בקובל.

מחצבת קלוסובה – בית היוצר למיטב החלוצים

מאת: אלי מנדל

תרגום מיידיש: בני גבירצמן

זה התחיל בערך ב-1924. קובל נמצאה אז בתחומי פולין, שקיבלה את עצמאותה מחדש אך כחמש שנים קודם לכן, בתום מלחמת העולם הראשונה. השכנים ממזרח – הרוסים – היו עסוקים בביסוס המהפיכה הקומוניסטית החדשה ובפיתוח ברית המועצות. אבל אנו, הנוער היהודי בקובל, נעשינו ברובנו ציונים ופיתחנו תחומי פעילות רחבים. באותה תקופה הוקמו "החלוץ", "השומר הצעיר" ותנועות נוער ציוניות אחרות. היה ברור לנו, שכדי לנסוע לארץ ישראל צריך להתכונן. היה צורך ללמד את הנוער מקצועות שונים, כדי שיוכלו לעבוד בהם בארץ. לצורך זה הוקמו מספר קיבוצי הכשרה בפולין ובווהלין. אני זוכר שבקובל עצמה הוקם קיבוץ הכשרה ברחוב מאצ'ייב. ליהודים היו שם גינות וכמה מהנוער האינטליגנטי הלכו לעבוד בהן כדי ללמוד חקלאות. שנים לאחר מכן הוקם במפעל המצות של **מאניש רויזן** קיבוץ של החלוץ וחברי הקיבוץ עסקו בעבודות שונות בעיר. בין השאר הוקם באותה תקופה קיבוץ ההכשרה בקלוסובה – כפר המרוחק כעשרים קילומטר מסארנה. בכפר זה נמצאה מחצבה גדולה, שסיפקה חצץ ולוחות אבן למצבות בכל רחבי פולין. המחצבה היתה בבעלותו של יהודי מקובל, **מיכאל פיינשטיין**, שהיה חבר בתנועה הציונית. מרכז "החלוץ" בוורשה בחר במחצבה הזאת כדי להקים בה קיבוץ הכשרה. מנהל העבודה במחצבה היה אזף מרגלית. בהכשרה שהוקמה במחצבה עברו עשרות חלוצים והיא פעלה עד פרוץ מלחמת העולם השנייה. בתקופה הראשונה – 1924 עד 1926 – היו בין הצעירים שעבדו במחצבה כמה ממיטב הנוער הקובלאי: **אהרון ורבה, ליבה גלמן, בורע לוין, ישראל וקסמן** ועוד. אהרון ורבה היה באותם ימים המארגן (**המזכיר**) של ההכשרה. העבודה היתה קשה, אבל במשך הזמן היא נתנה תוצאות. אלא שכאשר ביקשו חברי ההכשרה לקבל סרטיפיקטים, הם ניתנו רק בצימצום רב וכתוצאה מכך החליטה קבוצה של צעירים שלא יכלו עוד לשבת בקלוסובה, לעזוב את הקיבוץ. צעירים אלה הלכו בדרכים אחרות. חלקם נטו שמאלה וחלקם נטו ליידישיזם ואף יסדו בתי ספר שבהם למדו בידיש. אחרים מביניהם אפילו עברו לברית המועצות. אבל ההכשרה בקלוסובה לא נסגרה והגיעו אליה כוחות חדשים. היו ביניהם בני מהרשק ודומים לו, שלאחר שנים תפסו מקום נכבד בבניית המדינה. לאחר שעלו ארצה, הם התרכזו בקיבוץ גבעת השלושה, שקובלאים לא מעטים התאקלמו בו. העבודה בקלוסובה היתה קשה, אבל היא השפיעה לטובה על הנוער ומנעה מצעירים רבים להתדרדר. חברי הכשרה זאת נעשו חלוצים טובים וקיבוצניקים טובים. נוער שהלך בדרכים ישרות, שנעשה בעל מקצוע ושעבד בהצלחה. משום כך צריכה ההכשרה בקלוסובה להיזכר על ידינו לטובה. אמן.

אלי מנדל, פברואר 2007, תל-אביב.